

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU NEPRATĘSIANT VALSTYBĖS TARNYBOS LAIKO 65-ERIŲ METŲ VALSTYBĖS TARNAUTOJAI TYRIMO

2024 m. liepos 29 d. Nr. (24)SN-117)SP-60

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas Šilalės rajono savivaldybės administracijos (toliau - Administracija) Kaimo reikalų skyriaus ir aplinkos vyriausiosios specialistės (toliau – Pareiškėja) 2023 m. gegužės 15 d. skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu atsisakant darbdaviui pratęsti jos sutikimu valstybės tarnybos laiką vieneriems metams. Skundžiamu subjektu nurodytas Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktorius.

Pareiškėja skunde rašo: „Šilalės rajono savivaldybės administracijos Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriuje dirbame du vyriausieji specialistai (melioracijai): Pareiškėja ir (palyginamasis asmuo, kurio duomenys neskelbtini, toliau vadinamas – Vyras). Man 2024 m. gegužės 24 d. sueis 65 m. Šiose pareigose dirbu 18 m., tarnybinių nuobaudų niekada neturėjau, visada buvau vertinama tik gerai arba labai gerai. Šiandien gavau administracijos direktoriaus įsakymą dėl atleidimo iš valstybės tarnautojo pareigų, tik todėl, kad esu moteris. Tuo tarpu Vyriui (65 m. suėjo 2022 m. sausio 27 d.) jau trečią kartą pratęsė valstybės tarnybą (2022 m., 2023 m. ir 2024 m. iki 2025-01-27). Savivaldybėje iš pareigų atleistos visos moterys, kurioms virš 65 m. Tik neaišku kodėl Vyras paliekamas dirbti. Kodėl tokia nelygybė?“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Pareiškėja prašo Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus „išsiaiškinti, kodėl Šilalės rajono savivaldybėje vykdoma diskriminacija prieš moteris.“

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2024 m. gegužės 20 d. raštu Nr. (24)SN-117)S-278 kreipėsi į Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktorių ir paprašė per 7 darbo dienas pateikti motyvuotus paaiškinimus ir atsakyti į klausimus:

„1. Dėl kokių priežasčių buvo nuspręsta atleisti Pareiškėją iš einamų pareigų ir netenkinti jos prašymo-sutikimo pratęsti valstybės tarnybos laiką vieneriems metams, Pareiškėjai sulaukus 65-erių metų?

2. Kokias pareigas eina Vyras ir ar jo pareigybės aprašyme nustatytos funkcijos yra identiškos Pareiškėjos pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms? Prašyčiau pateikti Vyro ir Pareiškėjos pareigybės aprašymus.

3. Kokia yra Pareiškėjos ir Vyro darbo patirtis, darbo trukmė Šilalės rajono savivaldybės administracijoje?

4. Kuo Vyro atliekamos funkcijos yra vertingesnės darbdaviui nei Pareiškėjos? Prašyčiau pagrįsti savo paaiškinimą.

5. Kiek valstybės tarnautojų moterų ir vyrų buvo atleisti sukakus 65-iems metams 2022 m., 2023 m. ir 2024 m.?

6. Kiek valstybės tarnautojų moterų ir vyrų, sulaukusių 65-erių metų amžiaus 2022 m., 2023 m. ir 2024 m. tęsia tarnybą Jūsų vadovaujamoje institucijoje? Kokias pareigas šie asmenys eina?

7. Prašyčiau pateikti nuasmenintus duomenis apie Šilalės rajono savivaldybės administracijoje dirbančių valstybės tarnautojų pasiskirstymą pagal lytį ir amžių.

Taip pat prašyčiau pateikti kitus svarbius paaiškinimus, informaciją, susijusius su atliekamu skundo tyrimu. Jei paaiškinimą teiks vadovo įgaliotas asmuo, būtina pateikti ir įgaliojimą.“

Lygių galimybių kontrolierė:

n u s t a t ė:

1. Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktorius (toliau – ir Direktorius) 2024 m. gegužės 31 d. raštu Nr. B3-1193 (11.5 Mr) paaiškino: „Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės

tarnybos įstatymo 34 straipsnio 4 dalimi valstybės tarnautojo, kuriam sukako 65 metai, valstybės tarnybos laikas gali būti pratęstas, jeigu jo tarnybinė veikla per paskutinius 3 metus buvo įvertinta kaip atitinkanti lūkesčius ir (ar) viršijanti lūkesčius (iki 2023 m. gruodžio 31 d. įvertinta gerai ir (ar) labai gerai) ir jis neturi galiojančių tarnybinių nuobaudų. Valstybės tarnautojo tarnybos laiką su jo sutikimu gali pratęsti jį į pareigas priėmęs asmuo. Valstybės tarnautojo tarnybos laikas gali būti pratęsimas ne daugiau kaip vieniems metams, bendras pratęstos tarnybos laikas negali viršyti 5 metų. Laikinojo valstybės tarnautojo tarnybos laikas gali būti pratęstas tik iki jo priėmimo į pareigas termino pabaigos.“ Direktorius savo paaiškinimą grindžia teismų praktika: „Teisėjų kolegijos nuomone, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2492-575/2023, įstatymų leidėjas šiose normose panaudodamas konstrukcijas „gali būti pratęsta“, „gali pratęsti“ pabrėžė, kad vien tik valstybės tarnautojo sutikimo dėl valstybės tarnybos pratęsimo nepakanka ir jis neturi teisės reikalauti, kad jo tarnyba būtų pratęsta nepaisant valstybės institucijos valios. Teisėjų kolegija, aiškindama šias teisės normas pažymi, kad tam, kad karjeros valstybės tarnautojo, kuriam suėjo 65 metai, valstybės tarnyba būtų pratęsta būtina abiejų šalių valia. Kartu teisėjų kolegija pažymi, kad atsižvelgiant į bendruosius valstybės tarnybos principus, tokius kaip skaidrumas, viešumas, profesionalumas, sąžiningumas ir nešališkumas, valstybės institucija absoliučios diskrecijos neturi ir 65 metų sukakusio valstybės tarnautojo tarnybos pratęsimo klausimą privalo spręsti, atsižvelgiant į objektyvias institucijos veiklos sąlygas, poreikius ir įvertinus konkretaus tarnautojo tarnybinę veiklą.“

Šilalės rajono savivaldybės administracijos rašte informuojama, kad „Vyras Šilalės rajono savivaldybės administracijoje dirba nuo 2002 m. kovo 29 d., t. y. 22 m. 1 mėn. 27 d., pažymėtina, kad Vyras į Šilalės rajono savivaldybės administraciją buvo perkeltas iš Tauragės apskrities viršininko administracijos Žemės tvarkymo departamento Šilalės rajono žemės ūkio skyriaus vyriausiojo hidrotechniko pareigų, kuriose dirbo nuo 1995 m. birželio 1 d. Pareiškėja Šilalės rajono savivaldybės administracijoje dirbo nuo 2006 m. birželio 17 d., t. y. 18 m. 0 mėn. 8 d.“ bei pažymima, kad Pareiškėjos bei Vyro „pareigybės aprašymuose nustatytos funkcijos nėra identiškos, kadangi sutampa tik 3 funkcijos, kurias specialistai vykdo pagal teritorinį pasiskirstymą.“

Direktorius, atsakydamas į klausimą, kuo Vyro atliekamos funkcijos yra vertingesnės nei Pareiškėjos, paaiškino: „ne Vyro atliekamos funkcijos yra vertingesnės, o Vyro darbo patirtis ir turimos

kompetencijos, dėl kurių jau 3 kartą ir yra pratęsimi tarnybos santykiai Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigose. Per 2022-2024 m. laikotarpį vyriausiasis specialistas Vyras koordinavo keturių Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinimą, kai tuo tarpu Pareiškėja – tik vieno. Pažymėtina, kad Vyras nuolat tikrina įvykdytų melioracijos statinių įvykdymą (garantiniu laikotarpiu) ir darbų kokybę vykdymo laikotarpiu, dėl šių tikrinimų ir jo kompetencijos laiku nustatytas rangovų netinkamas darbų vykdymas (pergilinti grioviai, šlaitų sustatinimas) ir tinkamų priemonių ėmimasis Savivaldybės administracijai suteikia teisę laimėti teisinius ginčus. Laimėta byla ir Lietuvos Respublikos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 13 d. nutartimi iš netinkamai darbus atlikusios įmonės priteista Šilalės rajono savivaldybės naudai 186116 Eur. Pažymėtina, kad per 2022-2024 m. laikotarpį, pasitaikė atvejų kai Pareiškėja aplaidžiai vykdė jai pavestas funkcijas, kadangi ne tik nepilnai kontroliavo koordinuojamų projektų darbų vykdymą, bet ir paduodama Vyrą be pastabų suderino TIIIS geoportale įkeltą melioracijos statinių, esančių Kvėdarnos karjero teritorijoje, dalinio techninio projekto įvykdymo išpildomąją nuotrauką, neatsižvelgdama į Vyro įrašą suderinimo sąraše „Karjero eksploatacija galima, „įvykdžius melioracijos statinių pertvarkymą“ ir nereikaludama projekto įvykdymo dokumentų.<...> Šilalės rajono savivaldybės administracijoje pradėtas Pareiškėjos galimai padaryto tarnybinio nusižengimo tyrimas.<...> Pasitaikė atvejų, kai Pareiškėja Nuolatinei viešųjų pirkimų komisijai svarstyti pateikė pakoreguotą, rangovų naudai, techninę specifikaciją. <...> Dėl nepilnai Pareiškėjos vykdomos darbų kontrolės (Šilalės rajono Iždonų, Obelyno ir Kaltinėnų kadastrinių vietovių griovių ir statinių juose priežiūros darbų pirkimo sutartis, rangovas MB „Osmosas“) sugadinti melioracijos įrenginiai, neužbaigti darbai.“

Direktorius pažymėjo, kad „šiai dienai Šilalės rajono savivaldybės administracijoje dirba tik 1 valstybės tarnautojas, kuriam buvo pratęsti tarnybos santykiai, sukakus 65 metus, t. y. Vyras, Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiasis specialistas. Pažymėtina, kad Vyruvi tarnybos santykiai buvo pratęsti ne dėl to, kad savivaldybės administracijoje diskriminuojamos moterys, o dėl jo turimos kompetencijos savivaldybei administracijai yra labai vertingos.“

Direktorius pateikė informaciją apie Šilalės rajono savivaldybės administracijoje dirbančių darbuotojų pasiskirstymą pagal amžių ir lytį: „Šilalės rajono savivaldybės administracijoje 2024 m. gegužės 27 d. dirbo 206 darbuotojai, iš jų 65 valstybės tarnautojai ir 141 darbuotojas, dirbantis pagal

darbo sutartis, tarp jų 72 vyrai ir 134 moterys. Iš 65 valstybės tarnautojų dirbo 15 vyrų ir 50 moterų. Įstaigos ir jos padalinių vadovų lygmenyje iš 23 vadovų – 8 vyrai ir 15 moterų (iš 9 skyrių vedėjų tik 1 vyras).

2. Direktorius 2024 m. birželio 7 d. raštu Nr. B3-1245 (11.5 Mr) Tarnybos prašymu pateikė papildomą informaciją apie atleistų valstybės tarnautojų pasiskirstymą pagal lytį ir informavo, kad: „per 2022–2024 m. laikotarpį iš darbo buvo atleistos 6 valstybės tarnautojos, kurioms buvo sukakę 65 metai:

2022 m. – 2 moterys (nesutiko tęsti tarnybos santykių);

2023 m. – 2 moterys (viena iš jų atsistatydino savo noru, nepasibaigus tarnybos santykių pratęsimo laikotarpiui);

2024 m. – 2 moterys.

Per 2022–2024 m. laikotarpį tarnybos santykiai buvo pratęsti 4 valstybės tarnautojams, kuriems buvo sukakę 65 metai:

2022 m. – 2 moterys (Savivaldybės gydytoja, Teisės, personalo ir civilinės metrikacijos skyriaus vyresnioji specialistė), 1 vyras (Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiasis specialistas (Vyras));

2023 m. – 1 moteris (Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vyresnioji specialistė), 1 vyras (Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiasis specialistas (Vyras));

2024 m. – 1 vyras (Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiasis specialistas (Vyras)).“

Šilalės rajono savivaldybės administracijos rašte pateikiami duomenys apie Šilalės rajono savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių:

25–29		30–34		35–39		40–44		45–49		50–54		55–59		60–64		65 ir vyresni	
V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
0	0	1	6	2	5	2	4	1	4	2	8	1	13	5	10	1	0

Lentelėje: V – vyrai, M – moterys.

3. Administracija 2024 m. liepos 10 d. Tarnybos prašymu elektroniniu laišku pateikė Administracijos direktoriaus 2024 m. gegužės 22 d. įsakymo Nr. DJP-432 (6.13 E) „Dėl Pareiškėjos atleidimo iš Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigų“ kopiją, kurio 1 punkte nustatyta: „1. Atleidžiu Pareiškėją 2024 m. gegužės 24 d. iš Šilalės rajono savivaldybės administracijos Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigų pagal Lietuvos

Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 35 straipsnio 1 dalies 7 punktą (valstybės tarnautojui sukanka 65 metai).“

Lygių galimybių kontrolierė:

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Administracija Pareiškėjos, kuriai sukako 65-eri metai, prašymu nepratęsdama jai valstybės tarnybos laiko vieneriems metams, tačiau pratęsdama valstybės tarnybos laiką Pareiškėjos kolegai vyrui, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 4 punkto reikalavimų, kuriais darbdavys įpareigojamas taikyti vienodus atleidimo iš darbo ir iš valstybės tarnybos kriterijus ir sąlygas, nepaisant *inter alia* lyties.

Atsižvelgiant į tai, kad specialiajame Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme, kuriuo draudžiama diskriminacija išskirtinai lyties pagrindu, nėra įtvirtinta darbdavio pareiga užtikrinti lygias moterų ir vyrų teises taikant vienodus atleidimo ir darbo ir iš valstybės kriterijus, skundo aplinkybės vertinamos remiantis Lygių galimybių įstatymu, kuriuo draudžiama diskriminacija lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindais darbo santykių srityje ir kurio 7 straipsnio 4 punktu darbdaviui nustatyta pareiga taikyti vienodus atleidimo iš darbo ir valstybės tarnybos kriterijus nepaisant *inter alia* lyties.

2. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III skirsnis reglamentuoja lygybę, o šio skirsnio 20 straipsnyje įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas; 21 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. liepos 5 d. direktyvos 2006/54/EB „Dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo

įgyvendinimo“ 14 straipsnio 1 dalies c punkte nustatyta, jog nei viešame, nei privačiame sektoriuje, įskaitant viešąsias įstaigas, negali būti nei tiesioginės, nei netiesioginės diskriminacijos dėl lyties, užimtumo ir darbo sąlygų, įskaitant atleidimus iš darbo, taip pat užmokesčio, kaip numatyta šioje direktyvoje. Šios direktyvos nuostatos yra perkeltos į Lietuvos Respublikos darbo kodeksą bei Lygių galimybių įstatymą bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų¹. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs ir tai, kad konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas savaime nepaneigia galimybės įstatymu nustatyti nevienodą, diferencijuotą tam tikrų asmenų, priklausančių skirtingoms kategorijoms, teisinį reguliavimą, jeigu tarp šių asmenų yra tokio pobūdžio skirtumų, kurie tokį diferencijuotą reguliavimą daro objektyviai pateisinamą; vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teisinės aplinkybes; pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai².

Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintos nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kurio paskirtis užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu (1 str. 1 d.).

¹ Be kitų, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2024 m. kovo 7 d. nutarimai.

² Be kitų, Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 1 d., 2023 m. spalio 4 d. nutarimai.

Darbo kodekso 26 straipsnio 2 dalies 3 punktu nustatyta, kad, įgyvendindamas lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus, darbdavys, neatsižvelgdamas į darbuotojo lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, sveikatos būklę, santuokinę ir šeiminingą padėtį, etninę priklausomybę, priklausymą politinėms partijoms, profesinėms sąjungoms ar asociacijoms, religiją (išskyrus atvejus, kai darbuotojas dirba religinėse bendruomenėse, bendrijose ar centruose, jeigu reikalavimas darbuotojui dėl išpažįstamos religijos, tikėjimo ar įsitikinimų, atsižvelgiant į religinės bendruomenės, bendrijos ar centro etosą, yra įprastas, teisėtas ir pateisinamas), ketinimą turėti vaiką, taip pat į tai, kad darbuotojas naudojasi ar naudojosi šiame kodekse numatytais teisėmis, ar kitus įstatymuose numatytus pagrindus, privalo taikyti vienodus darbo vertinimo ir atleidimo iš darbo kriterijus.

Lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 4 punkte nustatyta, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, darbdavys, neatsižvelgdamas į lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, privalo naudoti vienodus atleidimo iš darbo ir iš valstybės tarnybos kriterijus.

Lygių galimybių įstatymo 7 str. nustatytų darbdavio pareigų nevykdymas ar netinkamas vykdymas yra laikomas Lygių galimybių įstatymo pažeidimu (10 str.).

Taigi Lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 4 punkte yra nustatyta imperatyvi darbdavio pareiga naudoti vienodus atleidimo iš darbo ir iš valstybės tarnybos kriterijus, neatsižvelgiant į lytį bei kitus žmogaus tapatybės požymius arba savybes.

Diskriminacija bendrąja prasme suprantama kaip mažiau palankus asmens traktavimas ar mažiau palankus elgesys su asmeniu, negu tomis pačiomis ar panašiomis aplinkybėmis buvo, yra ar būtų elgiamasi su kitu asmeniu. Taigi diskriminacija bendriausia prasme yra priešingas teisei veiksmas (neveikimas), dėl kurio žmogui buvo, yra arba galėtų būti sumažintos, apribotos arba apskritai atimtos lygios galimybės realizuoti savo teises vienodomis su kitais individais sąlygomis.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija įvardijama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje tiesioginė diskriminacija apibrėžiama kaip elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės,

tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Remiantis Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta tiesioginės diskriminacijos apibrėžtimi, šiuo konkrečiu atveju, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, siekiama nustatyti, ar 65-erių metų Pareiškėjai Administracija panašiomis, pasak Pareiškėjos, aplinkybėmis dėl lyties netaikė mažiau palankaus elgesio, kitaip tariant mažiau palankių atleidimo iš valstybės tarnybos kriterijų nei palyginamajam asmeniui Vyriui.

3. Skundo tyrimo metu nustatyta:

3.1. Pareiškėja 2024 m. gegužės 13 d. pateikė Administracijai sutikimą – prašymą pratęsti valstybės tarnybos laiką nuo 2024 m. gegužės 25 d. iki 2025 m. gegužės 24 d. (įsk.).

Administracijos direktorius 2024 m. gegužės 14 d. raštu Nr. DJJ-8(6.37.) informavo Pareiškėją, kad valstybės tarnybos laikas nebus pratęstas ir kad Pareiškėją į darbą priėmęs asmuo turi teisę spręsti pratęsti valstybės tarnybos laiką ar ne; kartu minėtu raštu informuojama, kad Pareiškėja 2024 m. gegužės 24 d. bus atleista iš valstybės tarnautojo pareigų pagal Valstybės tarnybos įstatymo 35 straipsnio 1 dalies 7 punktą.

3.2. Valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTĮ) 35 straipsnio 1 dalies 7 punktu nustatyta, kad valstybės tarnautojas atleidžiamas iš pareigų, kai valstybės tarnautojui sukanka 65 metai arba pasibaigia valstybės tarnybos pratęsimo terminas. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) nutartyje³, kurioje LVAT, nagrinėdamas apeliacinę tvarka bylą dėl valstybės tarnybos laiko nepratęsimo pareiškėjai sulaukus 65-erių metų, sutiko ir paliko galioti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2023 m. rugsėjo 28 d. sprendimą, kuriame konstatuota: „VTĮ imperatyviai nustato pareigą atleisti tokį valstybės tarnautoją iš pareigų. Pareiškėjos atleidimas iš pareigų, vadovaujantis VTĮ 51 straipsnio 1 dalies 6 punktu⁴, negali būti laikomas diskriminuojančiu, kadangi VTĮ nurodytas aiškus, konkretus valstybės tarnautojo atleidimo pagrindas (kai sueina 65 m.) ir šios normos

³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 22 d. nutartis. Administracinė byla Nr. A-2492-575/2023

⁴ LVAT nutarties priėmimo metu galiojusi VTĮ aktuali redakcija: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.84605/jVEZlkngFt?ifwid=ysq1whbkj>.

taikymas yra darbdavio diskrecija, dėl ko atsakovė turėjo teisę taikyti pareiškėjai tokį atleidimo iš tarnybos pagrindą, neatsižvelgdamas į jos valią (pateiktą sutikimą).“

Taigi remiantis VTĮ nuostatomis bei pirmiau minėta LVAT nutartimi, asmeniui sukakus 65-erius metus, jis vien šio fakto pagrindu yra atleidžiamas iš valstybės tarnybos, t. y. darbdavys yra įpareigojamas atleisti iš pareigų valstybės tarnautoją, kai jam sukanka 65-eri metai, o valstybės tarnybos laiko pratęsimas pagal VTĮ 34 straipsnio 4 dalį yra darbdavio diskrecija.

Kartu būtina pastebėti, kad VTĮ 34 straipsnio, reglamentuojančio su valstybės tarnautojo statusu susijusias garantijas, 4 dalyje nustatyta, kad valstybės tarnautojo, kuriam sukako 65-eri metai, valstybės tarnybos laikas gali būti pratęstas tik esant tam tikroms sąlygoms, t. y. jeigu jo tarnybinė veikla per paskutinius 3 metus buvo įvertinta kaip atitinkanti lūkesčius ir (ar) viršijanti lūkesčius (iki 2023 m. gruodžio 31 d. įvertinta gerai ir (ar) labai gerai) ir jis neturi galiojančių tarnybinių nuobaudų. Valstybės tarnautojo tarnybos laiką su jo sutikimu gali pratęsti jį į pareigas priėmęs asmuo. Valstybės tarnautojo tarnybos laikas gali būti pratęsimas ne daugiau kaip vieniems metams, bendras pratęstos tarnybos laikas negali viršyti 5 metų.

LVAT 2023 m. lapkričio 22 d. nutartyje konstatavo: „Teismų praktikoje sprendžiant 65 metų sukakusio valstybės tarnautojo tarnybos pratęsimo klausimą taip pat pripažįstama, kad institucija turi diskrecijos teisę“; LVAT toje pačioje nutartyje konstatavo: „Teisėjų kolegijos nuomone, įstatymų leidėjas šiose normose panaudodamas konstrukcijas „gali būti pratęsta“, „gali pratęsti“ pabrėžė, kad vien tik valstybės tarnautojo sutikimo dėl valstybės tarnybos pratęsimo nepakanka ir jis neturi teisės reikalauti, kad jo tarnyba būtų pratęsta, nepaisant valstybės institucijos valios. Teisėjų kolegija, aiškindama šias teisės normas pažymi, kad tam, kad karjeros valstybės tarnautojo, kuriam suėjo 65 metai, valstybės tarnyba būtų pratęsta, būtina abiejų šalių valia. Kartu teisėjų kolegija pažymi, kad atsižvelgiant į bendruosius valstybės tarnybos principus, tokius kaip skaidrumas, viešumas, profesionalumas, sąžiningumas ir nešališkumas, valstybės institucija absoliučios diskrecijos neturi ir 65 metų sukakusio valstybės tarnautojo tarnybos pratęsimo klausimą privalo spręsti, atsižvelgiant į objektyvias institucijos veiklos sąlygas, poreikius ir įvertinus konkretaus tarnautojo tarnybinių veiklą. Sprendimo dėl valstybės tarnautojo tarnybos pratęsimo motyvai turi būti atskleisti ir pratęsimo klausimas negali būti sprendžiamas asmenis diskriminuojant ar pažeidžiant jų konstitucines teises.“

Darytina išvada, kad VTJ nuostatomis yra įtvirtinta ne darbdavio pareiga, bet teisė pratęsti valstybės tarnybos laiką asmeniui, sukakusiam 65-erius metus. Kartu pastebėtina, kad naudodamasis jam suteikta diskrecija pratęsti ar nepratęsti valstybės tarnybos laiko asmeniui, sukakusiam 65-erius metus, darbdavys privalo nepažeisti asmenų lygiateisiškumo principo.

3.3. Vertinant, ar Pareiškėja nebuvo diskriminuojama dėl lyties, nes jai, priešingai nei Vyriui, nebuvo pratęstas valstybės tarnybos laikas, išreiškus prašymą – sutikimą dėl valstybės tarnybos pratęsimo, būtina įvertinti abiejų palyginamų asmenų vykdomas funkcijas, jų profesionalumą, tarnybinės veiklos vertinimo rezultatus bei kitas svarbias aplinkybes.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėja ėjo Šilalės rajono savivaldybės administracijos Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigas ir jos funkcijos buvo nustatytos Administracijos direktoriaus 2020 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. DĮV-1192 patvirtiname Pareigybės aprašyme. Vyras šiuo metu eina Šilalės rajono savivaldybės administracijos Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigas (pareigų pavadinimas identiškas Pareiškėjos buvusioms pareigoms); jo funkcijos yra nustatytos Administracijos direktoriaus 2020 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. DĮV-1193 patvirtiname Pareigybės aprašyme.

Palyginus Pareiškėjos ir Vyro pareigybės aprašymuose nustatytas funkcijas, konstatuotina, kad šios funkcijos nėra visiškai identiškos: Vyriui yra priskirta daugiau ir skirtingo pobūdžio funkcijų, nei Pareiškėjai, pavyzdžiui, nustatyta, kad Vyras: „29. Dalyvauja viešųjų pirkimų komisijų veikloje, turėdamas Administracijos direktoriaus pavedimą“, „31. Sistemina informaciją apie statinių būklę savivaldybės teritorijoje ir teikia Savivaldybės tarybai siūlymus dėl jų, kaip valstybinio turto, naudojimo. Ruošia ir teikia Žemės ūkio ministerijai ataskaitas, susijusias su melioracija“, „32. GPS ir kitomis elektroninėmis matavimų priemonėmis nustato techniškai netvarkingų ir dar skaitmeninėje duomenų bazėje neužregistruotų melioracijos statinių koordinates (LKS-94 koordinatų sistema), melioruotų plotų, kuriuose neveikia drenažas, ribas.“ Pastebėtina, kad skiriasi Pareiškėjos bei Vyro pareigybės aprašymuose nustatyti specialieji reikalavimai, pavyzdžiui, Vyriui nustatyta reikalavimas „36.1. gebėti dirbti su GPS prietaisais. 36.2. gebėti dirbti su ArcGIS programomis“, kas nebuvo nustatyta Pareiškėjos pareigybės aprašyme.

Administracijos direktorius rašte Tarnybai pažymėjo, kad „šių specialistų pareigybės aprašymuose nustatytos funkcijos nėra identiškos, kadangi sutampa tik 3 funkcijos, kurias specialistai

vykdo pagal teritorinį pasiskirstymą.“ Administracijos direktorius, motyvuodamas, kodėl Vyro, bet ne Pareiškėjos valstybės tarnybos laikas yra pratęsimas, paaiškino, kad buvo atsižvelgta į Vyro turimą kompetenciją ir patirtį, nurodant, kad „ne Vyro atliekamos funkcijos yra vertingesnės, o Vyro darbo patirtis ir turimos kompetencijos, dėl kurių jau 3 kartą ir yra pratęsimi tarnybos santykiai Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigose. Per 2022-2024 m. laikotarpį vyriausiasis specialistas Vyras koordinavo keturių Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinimą, kai tuo tarpu Pareiškėja – tik vieno.“ Administracijos direktorius pažymėjo, kad Vyras nuolat tikrina melioracijos statinių įvykdymą (garantiniu laikotarpiu) ir darbų kokybę vykdymo laikotarpiu, „dėl šių tikrinimų ir jo kompetencijos laiku nustatytas rangovų netinkamas darbų vykdymas (pergilinti grioviai, šlaitų sustatinimas) ir tinkamų priemonių ėmimasis Savivaldybės administracijai suteikia teisę laimėti teisinius ginčus“.

Administracijos direktorius apibendrina Pareiškėjos atliktų funkcijų vertinimą ir paaiškino Tarnybai, kad „kad per 2022-2024 m. laikotarpį, pasitaikė atvejų kai Pareiškėja aplaidžiai vykdė jai pavestas funkcijas“, „kai Pareiškėja Nuolatinei viešųjų pirkimų komisijai svarstyti pateikė pakoreguotą, rangovų naudai, techninę specifikaciją“. Administracijos direktorius pateikė dar vieną Pareiškėjos netinkamai vykdytų pareigų pavyzdį: „Priduodant objektą „Pajūralio ir Jomantų kadastrinių vietovių griovių ir juose esančių statinių rekonstrukcija“ pridavimo metu palaikė rangovą ir nepritarė kitiems komisijos nariams, kad priduodant objektą grioviai turi būti nušienauti“ bei informavo, kad „Dėl nepilnai Pareiškėjos vykdomos darbų kontrolės (Šilalės rajono Iždonų, Obelyno ir Kaltinėnų kadastrinių vietovių griovių ir statinių juose priežiūros darbų pirkimo sutartis, rangovas MB „Osmosas“) sugadinti melioracijos įrenginiai, neužbaigti darbai.“ Atkreiptinas dėmesys, kad Administracija, nors ir nurodė, kad dėl Pareiškėjos pradėtas tarnybinio nusižengimo tyrimas, nepateikė duomenų apie tarnybinių nuobaudų taikymą Pareiškėjai, neinformavo, kad Pareiškėjos tarnybinė veikla buvo įvertinta neigiamai, tačiau paaiškinime Tarnybai aprašė Pareiškėjos netinkamai vykdytas funkcijas.

Administracijos direktorius taip pat informavo, kad Administracija pratęsė Vyro valstybės tarnybos laiką jau trečią kartą, t. y. jam valstybės tarnybos laikas buvo pratęstas 2022 m., 2023 m. ir 2024 m. Iš Administracijos pateiktos informacijos darytina išvada, kas Vyro kompetencija ir patirtis, dėl kurių jam ne pirmą kartą pratęsimas jo valstybės tarnybos laikas, teigiamai buvo vertinta ir anksčiau.

Taigi vertinant Pareiškėjos bei analogiškai įvardytas pareigas užimančio vyriausiojo specialisto Vyro situaciją galimai nevienodų atleidimo iš valstybės tarnybos kriterijų taikymo aspektu, teigtina, kad nors Pareiškėja ir Vyras ėjo vienodo pavadinimo pareigas (Šilalės rajono savivaldybės administracijos Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiojo specialisto), jų atliekamos funkcijos kiekybine bei turinio prasme nebuvo visiškai identiškios. Administracijos direktorius rašte Tarnybai pateikė skirtingus Pareiškėjos ir Vyro vykdomos tarnybinės veiklos apibūdinimus ir pažymėjo, kad „Vyru tarybos santykiai buvo pratęsti ne dėl to, kad savivaldybės administracijoje diskriminuojamos moterys, o dėl jo turimos kompetencijos savivaldybei administracijai yra labai vertingos.“ Taigi darytina išvada, kad Pareiškėja ir palyginamasis vyriškosios lyties vyriausiasis specialistas dėl vykdomų funkcijų pobūdžio, apimties, Administracijos direktoriaus pateiktos informacijos apie skirtingas šių tarnautojų kompetencijas, atnešamą naudą ir vertę Administracijai, yra charakterizuojami skirtingai ir šių skirtingų minėtų asmenis charakterizuojančių kriterijų visuma suponuoja Pareiškėjos ir Vyro buvimą ne panašiose, bet skirtingose aplinkybėse. Atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjos ir Vyro, su kuriuo save lygina Pareiškėja Tarnybai pateiktame skunde, įvertinus konkrečias tyrimo metu nustatytas aplinkybes, situacija yra iš esmės skirtinga, nėra pagrindo konstatuoti, kad Pareiškėja buvo diskriminuojama lyties pagrindu, nepratęsiant Pareiškėjos valstybės tarnybos laiko.

Kaip ir buvo minėta, pagal VTĮ įtvirtintą teisinį reguliavimą, taip kaip jis yra aiškinamas LVAT praktikoje, į valstybės tarnybą priimančio asmuo nėra įpareigotas pratęsti valstybės tarnybos laiko su kiekvienu 65-erių metų sulaukusių valstybės tarnautoju, nes tai yra darbdavio diskrecijos teisė pratęsti valstybės tarnybą su tuo tarnautoju, kuris, darbdavio nuomone, yra profesionalus, turi tinkamas kompetencijas bei gali toliau tinkamai vykdyti valstybės tarnautojo funkcijas ir sulaukus pensinio amžiaus. Administracija, būdama Pareiškėjos ir Vyro darbdaviu, pateikė argumentus, motyvus, paaiškinimus, kodėl būtent Vyru buvo suteikta galimybė tęsti valstybės tarnybą Administracijoje, ir šie argumentai bei motyvai nėra siejami su asmens lytimi, bet su Vyro dalykinėmis savybėmis, gebėjimais profesionaliai ir atsakingai vykdyti jam pavestas funkcijas. Šiuo konkrečiu skundo tyrimo atveju nėra teisinio pagrindo teigti, kad Pareiškėjos lytis lėmė tą faktą, kad ji, priešingai, nei Vyras, buvo atleista iš valstybės tarnybos, sulaukusi 65-erių metų amžiaus, nes nėra objektyvių duomenų tiesioginei diskriminacijai dėl lyties identifikuoti.

3.4. Vertinant apskritai Administracijoje dirbančių valstybės tarnautojų pasiskirstymą pagal lytį, sužinota, kad „Šilalės rajono savivaldybės administracijoje 2024 m. gegužės 27 d. dirbo 206 darbuotojai, iš jų 65 valstybės tarnautojai ir 141 darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartis, tarp jų 72 vyrai ir 134 moterys. Iš 65 valstybės tarnautojų dirbo 15 vyrų ir 50 moterų.“

Taigi Administracijoje dirbančios valstybės tarnautojos sudaro 75 procentus, o vyrai 25 procentus Administracijoje dirbančių valstybės tarnautojų. Remiantis Administracijos pateikta informacija sužinota, kad „Per 2022–2024 m. laikotarpį tarnybos santykiai buvo pratęsti 4 valstybės tarnautojams, kuriems buvo sukakę 65 metai: 2022 m. – 2 moterys (Savivaldybės gydytoja, Teisės, personalo ir civilinės metrikacijos skyriaus vyresnioji specialistė), 1 vyras (Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiasis specialistas (Vyras)); 2023 m. – 1 moteris (Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vyriausioji specialistė), 1 vyras (Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiasis specialistas (Vyras)); 2024 m. – 1 vyras (Kaimo reikalų ir aplinkosaugos skyriaus vyriausiasis specialistas (Vyras)).“

Taigi darytina išvada, kad valstybės tarnybos laikas 2022 m. – 2024 m. buvo pratęstas ne tik Vyriui, bei ir kitoms valstybės tarnautojoms moterims.

Atsižvelgus į pirmiau išdėstytas aplinkybes, nėra pagrindo daryti išvadą, kad Administracija, nepratęsdama Pareiškėjos prašymu – sutikimu valstybės tarnybos laiko netinkamai vykdė Lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 4 punkte nustatytą darbdavio pareigą naudoti vienodus atleidimo iš valstybės tarnybos kriterijus ir pažeidė Lygių galimybių įstatymo 10 straipsnį (taikė mažiau palankius atleidimo iš valstybės tarnybos kriterijus dėl lyties).

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 str., 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė:

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, nepasitvirtinus Lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 4 punkto pažeidimui.

2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją bei Šilutės rajono savivaldybės administraciją.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Seimo kontrolierė,
pavadojanti lygių galimybių kontrolierę

Jolita Miliuvienė